

UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsakega meseca, ter stoji za vse leto 3 gold., a za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo, naročnino in oznanila pa Milic-eva tiskarna v Ljubljani.

Štev. 4.

V Ljubljani, 15. februvarja 1887. l.

XXVII. leto.

Vzgojna stran zemljepisja.

Kakor pri pouku sploh, tako moramo še posebej pri zemljepisi poudarjati vzgojno stran. Ta predmet ima jako mnogo vzgojno-obrazovalne sile, ker krepcá duševno življenje materialno in formalno in ker blagodejno vpliva na značajnost. Zemljepis podaja v prvi vrsti pojedinosti, jasno jih razobloživši in določno obmejivši. Iz teh pojedinosti ustvarja otročja duša célo vrsto zvezanih slik o vesoljnem svetu, sosebno o zemlji z njenimi fizikalnimi prikazki in z njenimi proizvodi, navlasti pa z njenim najvišjim bitjem — s človekom. Te slike otroku nazorno in živo očrtavši, vzbudí ta pouk v njem toliko mnogostransko zanimanje, da se more zemljepis v tej zadevi meriti z vsakim drugim predmetom, često ga s svojim vzgojevalnim delovanjem prekosivši. Zemljepis podaja učencem mnogobrojnih in raznovrstnih spoznavanj; ž njim so v ozki zvezi mnoge druge znanosti, na pr. matematika, fizika, prirodopis, politika, zgodovina i. t. d. Razumen učitelj more brezštevilno novih nazorov razkriti otroku v širnem obsegu svetovnega spoznavanja, in to od najmanjšega predmeta iz rastlinskega in živalskega življenja gori do najvzvišenejšega iz čudov zvezdnega sveta in iz meteorologije. Pravi zemljepisni pouk sili učence, da pozorno gledajo razne podobe in da o njih tudi razmišljajo. Ker so take slike osnovane na jasnem razumevanji pojedinosti, zato tudi jako širijo duševni obzor, budé čut za veliko in vzvišeno v prirodnem in človeškem življenji ter tako oživljajo vsa višja čustva.

Na ta način se uri otročja pozornost, otročji spomin in razum. A tudi domišljija se uri s pojmovanjem sličnih pojedinosti in s prenašanjem taistih na one razmere, katere se nahajajo v otrokovi bližini in katere so mu že znane. A gledati je na to, da se podajajo take zemljepisne podobe, katere so popolne in v sebi dovršene; take podobe morajo jednakoličnost po deželah in delih sveta spojati v organično celoto; podajati ne smejo ničesar, kar bi ne služilo otročjemu zanimanju in s tem njegovi obrazovanosti. Vzgojni značaj se poizgubi, ako zemljepisne slike niso tako osnovane, da vzbujajo harmonični razvitek otrokovih duševnih sil, ako ne merijo na ublaženje njegovih moralnih nagibov, ako puščajo njegovo srce brez vsakega zanimanja za lepo, dobro in blago. Nakopičenje zemljepisnih podrobnosti samih še ne storí, da bi zemljepisse vplivalo na blagost srca, da bi se otrok vnemal nad krasoto prirode, da bi se veselil krasnega solnca in da bi čutil z raznimi ljudmi, katere spoznava, hodeč po raznih krajih. Kdor razumeva pod zemljepisjem le topografijo, risanje zemljevidov in sterilno statistiko o imenih gor, rek, mest, — ali o številih gorskih višin, o dolgosti rek, množini prebivalcev itd. — tak ne poučuje zemljepisja v vzgojnem pomenu. Kdor pa ne razume, zemljepisu dati take podobe, s kakeršno ustvarja prave slike n. pr. o delih sveta, o podnebj, živalstvu in rastlinstvu, o

prebivalcih in njih stanovališčih, navadah, državnih napravah, verskih in drugih slovesnostih, ta onečastuje to krasno vedo, odvzame jej najboljši pedagoško-vzgojni pomen. Na takov način vzbuja zemljepisni pouk tudi estetična čustva, kajti lepota v prirodi je taka, da nehoté vpliva na vzprejmljivo otročjo srečo. Priroda pa je tudi polna onih momentov, ki neposrednje gredo k srcu. Vsaj je znano, kako poetično navdušuje sprehod po prirodi pesnika, kako zbežé temne misli, ko zagledamo lepo pokrajino, kako blagodejno vpliva na nas pogled idilskega zatišja, razgled s kake višine. Opozovanje tujih šeg in navad razbistri nam prispodobljivost. Življenje srečnega národa vnema nas k posnemanju njegovih kreposti. Neugodni položaj kakega ljudstva vzbuja nam sočutje. Taka pedagoška vrednost zemljepisnega pouka je slična zgodovini. Zadnja nas postavlja v minulost človeškega življenja, zemljepisje pa nam v politično-etnografičnem delu sicer ne opisuje dejanj in podjetij posameznih oseb in ljudstev v zdanjosti, pač pa nam kaže ono stanje, kakeršno se nahaja v državnem, cerkvenem in splošno socialnem življenji. Zemljepisje uči, da spoznavamo ljudi raznih krajev in raznih národnosti; to uveruje učence o tem, da je človeški rod jedinstven in da treba ljubiti vsakega človeka brez razlike. To pa budi čut za občnost, brez katerega ljudje ne bi mogli živeti drug brez drugega. Brez tega nehala bi se vse javno in socialno življenje, vsak bi skrbel le za se; in človeški rod ne bi mogel napredovati na podlogi vzajemnega dajanja in vzprejemanja. Vse, kar smo si priborili v teku časa, postalo bi iluzorično; vsaka nova priboritev bila bi le na kvar občnosti. Tako stanje škodovalo bi človeški blaginji in vse naše prizadevanje po sovršenosti ostalo bi brez uspeha.

Da se človeštvo izogne takemu nepovoljnemu stanju, treba, da se že mladina seznaní s posameznimi národi, z njegovimi stanoví, s šolami, z raznimi zavodi na pr. za ubožce, z njegovimi národnimi slovesnostmi. Naj se ne misli, da to ne spada v okvir zemljepisnega pouka. Takov pouk ima več vzgojnega uspeha, kot vsa suhoparna zemljepisna tvarina brez pravega življenja, brez one vodilne misli, ki oživilja duha in stori, da se otročja srca vnemajo za bedo in revo kakega národa, za veličino prirodne lepote, za krasoto vesoljnega sveta. Kako li hočemo drugače otroka navdušiti, da bode ljubil svojo domovino, ako mu ne pokažemo njene krasote, ako mu ne razkrijemo vseh onih momentov, ki so v resnici vredni, da vzbudé v otroku ljubezen do domovine, do onega koščeka zemlje, na katerem mu bode morda do zadnjega izdiha delovati in živeti?

Takov pouk, razkrivajoč učencu veličanstvo vsega stvarstva na zemlji, učvrstuje v njem vero in udanost v dobroto Božjo. Otrok izprevidi, da je predobrotljivi stvarnik vse tako lepo in modro uredil zaradi človeka, to stvar Božjo; da pa je njegova naloga, da ga v tem stvarstvu tudi prav izpozna in vsled tega vedno bolj ljubi. To pa ostane v vseh razmerah glavni činitelj nravsvene vzgoje.

Fr. Gabršek.

Zgodovina pedagogije.

(Dalje.)

Za žensko vzgojo niso dosta marali v Atenah. Matere so učile deklice domače posle, n. pr. presti, tkati, šivati, a največ so jim dajale v tem svéte, kako bi se lepoticile. Radi tega so jim telo stezovale, lase in obrvi barvale. Le bogatejše so se nekoliko vadile v godbi in morda še v čitanji in pisanji.

Stara Grecija se je odlikovala z mnogimi učenjaki, ki so zlasti na pedagoškem polju lepo učili. Tak učenjak je bil **Pitagora**, ki je imel svoj zavod v Krotonu, cvetoči grški naselbini v južni Italiji. V njem je deloval za nraavno in znanstveno omiko. Na-